CHÍNH SÁCH CỦA MỸ ĐỐI VỚI TRUNG QUỐC: SỰ TIẾP TỤC VÀ THAY ĐỔI QUA HAI NHIỆM KỲ TỔNG THỐNG DONALD TRUMP VÀ JOE BIDEN QUA TIẾP CẬN SO SÁNH

LÊ TRUNG DƯƠNG*

Từ khi hai nước chính thức thiết lập quan hệ ngoại giao (1979), quan hệ Mỹ-Trung được giới nghiên cứu nhìn nhận là một trong những cặp quan hệ được lưu tâm nhất trong nghiên cứu quan hệ nước lớn do những diễn biến phức tạp khó lường. Tại khu vực Châu Á - Thái Bình Dương, trong những năm gần đây, Trung Quốc ngày càng khẳng định vị trí không thể phủ nhận của mình dẫn đến việc các chính quyền của Mỹ đều tìm cách ngăn cản quá trình "trỗi dậy" dù vẫn được Trung Quốc lập luận là "hòa bình". Những chuyển biến trong cách tiếp cận của hai chính quyền liên tiếp, bất luận là Đảng Cộng hòa hay Đảng Dân chủ đều gây sự chú ý và quan tâm. Bên cạnh nội dung ngày càng nhấn mạnh vào việc coi Trung Quốc là đối thủ cạnh tranh trong các văn bản chính thức, cả hai chính quyền của Tổng thống Donald Trump và Tổng thống Joe Biden đều đưa ra các tiếp cận chiến lược đối phó với Trung Quốc. Chính vì vậy, một vấn đề đặt ra cho các nhà nghiên cứu và hoạch định chính sách là hai chiến lược hướng đến cùng một đối tượng là Trung Quốc nhưng liệu có cùng một mục tiêu và cách thức đối phó hay không? Trên cơ sở tiếp cận phân tích chính sách đối ngoại của Mỹ đối với Trung Quốc trong giai đoạn gần đây, tác giả bài viết sẽ tiến hành so sánh cách tiếp cận chính sách của chính quyền Donald Trump và chính quyền Joe Biden để làm rõ những sự kế thừa cũng như những điều chỉnh chính sách đã được chính quyền Tổng thống Biden thực hiện so với người tiền nhiệm.

1. Khái quát cách tiếp cận quan hệ Mỹ-Trung từ khi Tổng thống Donal Trump lên cầm quyền đến nay

1.1. Cách tiếp cận và một số vấn đề trong quan hệ Mỹ - Trung thời kỳ Tổng thống Donald Trump

Nhiệm kỳ của Tổng thống Donald Trump được nhớ tới như thời điểm mà chính sách của Mỹ đối với Trung Quốc xuất hiện những chuyển hướng, khác biệt so với các cách tiếp cận đã được các chính quyền tiền nhiệm duy trì trong nhiều thập kỷ. Trong đó, thay vì tiếp tục cố gắng đưa Trung Quốc hội nhập, và sử dụng những quy tắc, luật chơi của trật tự thế giới do Mỹ lãnh đạo để kiềm chế những thách thức tiềm tàng từ phía Trung Quốc, dưới nhiệm kỳ của Tổng thống Trump, quan hệ Mỹ-Trung đã chính thức cạnh tranh, đối đầu trên nhiều phương diện, lĩnh vực khác nhau.

*ThS. Khoa Quan hệ Quốc tế, Học viện Khoa học Quân sự

Trong lĩnh vực chính trị và an ninh, với phương châm "Nước Mỹ trên hết", *Chiến lược an ninh quốc gia* được công bố vào cuối năm 2017 xác định Trung Quốc như một quốc gia "xét lại" (1), đang mong muốn thay đổi trật tự thế giới và thách thức vị thế số một của Mỹ. Đồng thời, trong bài phát biểu tại Hội nghị cấp cao APEC 2017 tại Đà Nẵng, Tổng thống Trump cũng sử dụng cụm từ "Ấn Độ-Thái Bình Dương tự do và rộng mở" như một điểm nhấn trong chính sách của Mỹ đối với khu vực, chú trọng cách tiếp cận chính sách dựa trên phương thức tập hợp lực lượng của Bộ Tứ (2). Chiến lược Ấn Độ-Thái Bình Dương tự do và rộng mở của Mỹ được đánh giá là một bước phát triển mới trong điều chỉnh chính sách đối ngoại của Mỹ đối với Trung Quốc, thể hiện lập trường cứng rắn hơn của chính quyền Donald Trump trong việc kiềm chế sự lớn mạnh của Trung Quốc với sáng kiến *Vành đai, con đường*. Mỹ đồng thời thúc đẩy, và thắt chặt các mối quan hệ hợp tác đa phương trong khu vực tại một số các cơ chế khác như Diễn đàn Hợp tác kinh tế Châu Á- Thái Bình Dương, Hợp tác tiểu vùng Sông Mekong…

Bên cạnh đó, *Chiến lược quốc phòng* năm 2018 cũng đồng thời nhấn mạnh việc Trung Quốc đang cố gắng tiến tới vị thế bá quyền tại khu vực Ấn Độ-Thái Bình Dương thông qua các hoạt động hiện đại hóa lực lượng quân sự (3). Từ đó, trong bốn năm cầm quyền, Tổng thống Trump đã có những chính sách quyết đoán hơn trong các điểm nóng về an ninh trong khu vực, nhằm khẳng định sự hiện diện của Mỹ tại khu vực Ấn Độ- Thái Bình Dương. Cho tới năm 2019, số lượng các cuộc tuần tra hoạt động tự do hàng hải (FONOPS) tại khu vực Biển Đông được thực hiện bởi chính quyền Donald Trump đã nhiều hơn gấp đôi so với con số được thực hiện trong 8 năm cầm quyền của chính quyền Tổng thống Obama (4). Đối với vấn đề Đài Loan, nước Mỹ có những chính sách khác biệt so với người tiền nhiệm, cụ thể như cuộc đàm thoại của ông Trump với bà Thái Anh Văn (5), hay sự tăng cường các hoạt động quân sự xung quanh khu vực này. Trong năm 2020, hải quân Mỹ đã xuất hiện tại vùng biển gần Đài Loan 13 lần, con số cao nhất trong vòng hơn một thập kỷ (6). Đặc biệt, vào giai đoạn cuối của nhiệm kỳ, căng thẳng trong quan hệ Mỹ-Trung tiếp tục được gia tăng khi chính quyền Donald Trump chủ động dỡ bỏ các lệnh hạn chế đối với những cuộc tiếp xúc giữa quan chức Mỹ và quan chức Đài Loan. Tuy nhiên, động thái của chính quyền Tổng thống Trump được giới chuyên gia đánh giá như hành động có chủ đích nhằm gây khó khăn, khiến chính quyền kế nhiệm của Tổng thống Joe Biden gặp căng thẳng trong quan hệ với Bắc Kinh ngay khi bắt đầu nhậm chức (7).

Trong lĩnh vực kinh tế- thương mại, một trong những điểm nhấn nổi bật, xuyên suốt trong quan hệ Mỹ-Trung dưới thời kỳ của chính quyền Donald Trump chính là cuộc cạnh tranh thương mại giữa hai nước. Tháng 3 năm 2018, Mỹ phát động cuộc chiến thương mại với Trung Quốc nhằm mục đích khắc phục vấn đề thâm hụt thương mại giữa hai nước, đặc biệt là chú trọng tới các lĩnh vực Trung Quốc có những hành vi thương mại không công bằng. Trong những tháng tiếp theo của nhiệm kỳ Tổng thống Trump, Mỹ và Trung Quốc đã tiến hành nhiều cuộc đàm phán qua lại, trừng phạt kinh tế ăn miếng trả miếng, gây ảnh hưởng tới quan hệ song phương hai nước. Đồng thời, việc chính quyền Tổng thống Trump đơn phương phát động cuộc chiến tranh thương mại còn gây ảnh hưởng tới sự ổn định của hệ thống kinh tế toàn cầu nói chung, trong đó bao gồm các đồng

minh, đối tác của Mỹ. Tới năm 2020, cuộc chiến thương mại Mỹ-Trung dần có dấu hiệu hạ nhiệt khi một "thỏa thuận thương mại lịch sử" được ký kết bởi chính quyền hai nước (8). Trong đó, Mỹ đồng ý giảm nhẹ một số loại thuế quan đối, đổi lại, Trung Quốc cam kết sẽ mua thêm 200 tỉ USD hàng hóa và dịch vụ của Mỹ.

Quan hệ Mỹ-Trung giai đoạn này, chính thức khởi nguồn cuộc cạnh tranh công nghệ giữa hai nước. Chứng kiến sự trỗi dậy nhanh chóng của khoa học công nghệ Trung Quốc, cùng với đó là việc kế hoạch *Made in China 2025* được công bố, Washington đã chủ động nhận thức được những thách thức đối với vị thế của Mỹ trên toàn cầu trong lĩnh vực khoa học công nghệ. Trên cơ sở lợi ích quốc gia, việc Trung Quốc đạt được vị thế dẫn đầu về khoa học công nghệ sẽ gây tác động tới lợi ích của Mỹ trong hợp tác thương mại song phương hai nước, do đó, *Made in China 2025* là mối đe dọa trực tiếp cần phải được ngăn chặn (9). Chính quyền của Donald Trump chủ động điều chỉnh chính sách, triển khai nhiều biện pháp để kiềm chế Trung Quốc trong cuộc chiến công nghệ, trong đó, bao gồm cả việc sử dụng phương thức tập hợp lực lượng, lôi kéo đồng minh, đối tác của Mỹ trong việc tẩy chay các công ty công nghệ của Trung Quốc (10).

Từ đó, có thể nhận thấy rằng trong bốn năm nhiệm kỳ của Tổng thống Donald Trump tại Washington, quan hệ song phương giữa Mỹ và Trung Quốc đã chứng kiến nhiều bước chuyển biến khác biệt khi xu thế cạnh tranh giữa hai cường quốc đã ngày càng trở nên rõ ràng hơn so với những giai đoạn trước. Đối với chính sách đối ngoại Mỹ, nhận thức được những thách thức ngày càng rõ nét tới từ sự trỗi dậy của Trung Quốc, chính quyền Tổng thống Trump đã có những tiếp cận chiến lược, điều chỉnh chính sách cụ thể để phù hợp với những diễn biến thực tiễn trong quan hệ hai nước. Dưới nhiệm kỳ của Tổng thống Trump, quan hệ Mỹ-Trung đã chính thức phát triển trở thành mối quan hệ cạnh tranh chiến lược trên nhiều vấn đề từ chính trị, an ninh, cho tới khoa học công nghệ. Từ đó, đặt ra nhiều thách thức đối với chính quyền kế nhiệm của Tổng thống Joe Biden trong việc triển khai chính sách để đối phó với những mối lo tới từ sự trỗi dậy của Trung Quốc.

1.2. Cách tiếp cận và một số vấn đề trong quan hệ Mỹ-Trung thời kỳ Tổng thống Joe Biden

Khi Tổng thống Joe Biden chính thức nhậm chức, thế giới tiếp tục trông đợi những duy trì và thay đổi trong cách giải quyết đối với Trung Quốc do tình hình thế giới và bản thân nước Mỹ trải qua nhiều biến động. Mỹ tiếp tục coi Trung Quốc là đối thủ cạnh tranh của Mỹ. Trong bản *Hướng Chiến lược An ninh Quốc gia tạm thời* công bố trong năm 2021 và Bản chiến lược An ninh Quốc gia vừa ban hành tháng 11-2022, Mỹ nhấn mạnh Trung Quốc là đối thủ duy nhất có đủ khả năng để thách thức sự ổn định của trật tự chính trị quốc tế (11). Tiếp đó, bên cạnh việc vẫn tiếp tục chú trọng việc củng cố vị thế của Mỹ thông qua các cơ chế đa phương tại khu vực Ấn Độ- Thái Bình Dương, những chính sách của Mỹ đối với Trung Quốc dưới thời kỳ của Tổng thống Joe Biden cũng có những điều chỉnh đáng chú ý. Trong tháng 4 năm 2021, *Đạo luật Cạnh tranh Chiến lược* (12) được thông qua với trọng tâm là gia tăng khả năng cạnh tranh của Mỹ đối với Trung Quốc trên nhiều lĩnh vực. Đạo luật thể hiện lần đầu tiên các thành viên của lưỡng Đảng Quốc hội Mỹ cùng nhất trí với việc Mỹ cần phải có một chiến lược toàn diện trong việc tiếp cận sức ảnh hưởng ngày càng tăng của Trung Quốc

trong quan hệ quốc tế. Đồng thời, *Đạo luật Cạnh tranh Chiến lược* năm 2021 còn có thể được coi như nền tảng cho những tiếp cận chính sách của Mỹ đối với Trung Quốc trong thời kỳ của Tổng thống Joe Biden và những giai đoạn tiếp theo.

Trong năm 2022, khi thế giới trải qua nhiều biến động kể từ khi Nga tiến hành chiến dịch quân sự đặc biệt tại Ukraine, chính quyền Tổng thống Joe Biden đã tiếp tục công bố các văn bản chiến lược, chính sách quan trọng để làm rõ các ưu tiên chiến lược của Mỹ ở tình hình hiện tại của chính trị quốc tế, đặc biệt là trong việc định hình cách tiếp cận cụ thể đối với Trung Quốc. Trong bài phát biểu về cách tiếp cận của chính quyền Joe Biden đối với Trung Quốc vào ngày 26 tháng 5 năm 2022, Ngoại trưởng Mỹ Anthony Blinken đã đề cập tới việc triển khai chính sách đối ngoại của Mỹ đối với Trung Quốc trong "thập kỷ quyết định" bao gồm ba yếu tố chính: đầu tư, liên kết và cạnh tranh (13). Trong đó, ông Blinken chỉ ra rằng Mỹ không chủ động tìm kiếm xung đột hay Chiến tranh Lạnh đối với Trung Quốc, nhưng cũng đồng thời nhấn mạnh việc Washington sẽ phát triển và triển khai chiến lược toàn diện nhằm khai thác, tận dụng sức mạnh quốc gia của bản thân nước Mỹ cũng như sức mạnh từ mạng lưới đồng minh, đối tác để hiện thực hóa tương lai phù hợp với lợi ích quốc gia Mỹ.

Trong các văn kiện, chính sách quan trọng được công bố vào tháng 10 năm 2022 như *Chiến lược An ninh Quốc gia* và *Chiến lược Quốc phòng,* chính quyền Tổng thống Joe Biden tiếp tục tái khẳng định lập trường của mình đối với sự lớn mạnh của Trung Quốc như đã được đề cập ở trong *Hướng dẫn Chiến lược An ninh Quốc gia Tạm thời.* Cụ thể, Chính quyền Mỹ đã chỉ ra sự khác biệt từ những thách thức mà Nga và Trung Quốc đối với sự ổn định của chính trị quốc tế. Một mặt, Nga là mối đe dọa trước mắt đối với vấn đề bất ổn tại Ukraine, còn Trung Quốc vẫn là đối thủ duy nhất có ý đồ làm tái định hình trật tự quan hệ quốc tế theo hướng có lợi cho bản thân thông qua các biện pháp kinh tế, ngoại giao, quân sự và khoa học công nghệ (14). Từ đó, với việc Mỹ tiếp tục nhấn mạnh vị trí, vai trò của khu vực Ấn Độ- Thái Bình Dương cũng như sức ảnh hưởng của Trung Quốc trong các văn bản nói trên, có thể đánh giá rằng ngay cả trong bối cảnh những bất ổn tại khu vực Châu Âu và vấn đề Ukraine trở thành tâm điểm, thu hút nhiều sự chú ý của chính trị quốc tế, tầm quan trọng của cuộc cạnh tranh Mỹ-Trung tại khu vực Ấn Độ-Thái Bình Dương cũng sẽ không bị ảnh hưởng trong những ưu tiên chiến lược của Mỹ.

Trong các điểm nóng về an ninh tại khu vực Ấn Độ- Thái Bình Dương, Đài Loan tiếp tục là một trong những vấn đề quan trọng thu hút nhiều sự chú ý, đặc biệt là từ sau khi xung đột giữa Nga và Ukraine diễn ra vào đầu năm 2022. Kể từ chuyến thăm của Chủ tịch Hạ viện Mỹ Nacy Pelosi vào tháng 8 năm 2022 cho tới nay, vấn đề Đài Loan đã cho thấy một số điểm nhấn quan trọng, thể hiện sự gia tăng căng thẳng trong quan hệ Mỹ-Trung, xuất phát từ lập trường có phần cứng rắn hơn của cả hai quốc gia xoay quanh vấn đề Đài Loan. Từ phía Mỹ, trong một bài phỏng vấn với CBS vào tháng 9 năm 2022, Tổng thống Mỹ Joe Biden cho biết các lực lượng của Mỹ sẽ sẵn sàng bảo vệ Đài Loan trong trường hợp vùng lãnh thổ này đứng trước nguy cơ của một cuộc tấn công (15). Động thái của lãnh đạo nước Mỹ thể hiện sự điều chỉnh trong chính sách của chính quyền Tổng thống Joe Biden so với cách tiếp cận truyền thống của Mỹ đối với Trung Quốc trong vấn đề

Đài Loan. Mặt khác, từ phía Trung Quốc, sau khi Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XX bế mạc, lần đầu tiên, vấn đề phản đối và ngăn chặn Đài Loan độc lập được bổ sung cụ thể vào Điều lệ Đảng Cộng sản Trung Quốc (16).

Trên lĩnh vực kinh tế, cạnh tranh thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc tiếp tục căng thẳng. Thống kê của cơ quan Thương mại Mỹ cho thấy sau 2 năm kể từ "thương vụ lịch sử" được ký kết bởi Tổng thống Trump, Trung Quốc chỉ mua khoảng 58% giá trị trong số 200 tỉ USD (17) đã được cam kết trước đó, điều này đã khiến chính quyền Tổng thống Joe tiếp tục duy trì các biện pháp thuế quan đối với Trung Quốc. Bên cạnh đó, Mỹ tiếp tục đề cao vai trò của lĩnh vực cạnh tranh khoa học công nghệ trong những chính sách của mình đối với Trung Quốc, đặc biệt là trong vấn đề sản xuất chip bán dẫn. Với mục đích nhằm kiềm chế việc Trung Quốc gia tăng, củng cố quyền lực của bản thân thông qua việc sử dụng các công nghệ Mỹ, Washington đã tìm cách ngăn cản Trung Quốc tiếp cận với các nguồn cung các chất bán dẫn quan trọng và công cụ để sản xuất chip thông qua các hạn chế về thương mại. Cụ thể, ngày 7-10-2022, Bộ Thương mại Mỹ tiến hành công bố những hạn chế xuất khẩu chip bán dẫn và các thiết bị sản xuất chip sang Trung Quốc (18). Quy định mới bao gồm hạn chế xuất khẩu một số loại chip sử dụng trong lĩnh vực siêu máy tính và siết chặt các quy định về bán thiết bị bán dẫn. Đồng thời, chính quyền Tổng thống Joe Biden cũng nỗ lực thúc đẩy ưu thế của bản thân trong cạnh tranh khoa học công nghệ với Trung Quốc bằng cách đẩy mạnh hỗ trợ lĩnh vực sản xuất chất bán dẫn của bản thân ở thị trường trong nước. Với *Đạo luật Khoa học và Chip,* lưỡng đảng Quốc hội Mỹ chấp thuận cung cấp 52,7 tỷ USD hỗ trợ việc nghiên cứu, sản xuất và phát triển lực lượng lao động sản xuất chất bán dẫn của Mỹ.

Bên cạnh đó, với việc trong nhiều năm gần đây Mỹ, Hàn Quốc, Nhật Bản và Đài Loan... trở thành nhân tố đứng đầu trên thế giới trong lĩnh vực sản xuất chất bán dẫn, Mỹ cũng tiến hành tận dụng phương thức tập hợp lực lượng để lôi kéo các đồng minh, đối tác nhằm thành lập một liên minh về khoa học công nghệ để làm suy yếu vai trò của Trung Quốc trong chuỗi cung ứng toàn cầu (19). Chính quyền Tổng thống Joe Biden đã đề xuất thành lập liên minh bán dẫn "Chip 4" bao gồm Mỹ, Nhật Bản, Hàn Quốc và Đài Loan. Đồng thời, kể từ sau khi công bố các hạn chế xuất khẩu chất bán dẫn đối với Trung Quốc, Washington cũng tiến hành gây sức ép, kêu gọi các quốc gia khác trên thế giới như Hà Lan hưởng ứng việc kiềm chế, không để Trung Quốc tiếp tục tiếp cận với nguồn sản xuất chip bán dẫn trong chuỗi cung ứng toàn cầu (20). Trước sự gia tăng áp lực từ phía Mỹ đối với việc hạn chế xuất khẩu chip bán dẫn, kinh tế Trung Quốc, đặc biệt là ngành công nghệ đã bị ảnh hưởng khi cổ phiếu của các tập đoàn công nghệ Trung Quốc đã giảm mạnh (21). Đại sứ quán Trung Quốc tại Mỹ đã lên tiếng phản đối những động thái của Mỹ và cho rằng chính quyền Tổng thống Joe Biden đang muốn cản trở các nền kinh tế mới nổi và đang phát triển như Trung Quốc.

2. Điểm tương đồng và khác biệt trong chính sánh cách tiếp cận với Trung Quốc giữa hai chính quyền Tổng thống Donald Trump và Joe Biden

2.1. Sự tương đồng trong tiếp cận chiến lược đối với Trung Quốc

Về cơ bản, qua hai nhiệm kỳ Tổng thống gần nhất, có thể thấy được rằng cách tiếp cận chính sách của nước Mỹ dưới thời Tổng thống Donald Trump và Tổng thống

Joe Biden vẫn duy trì nhận định coi Trung Quốc như một đối thủ cạnh tranh chiến lược, không chỉ gây hại tới lợi ích của nước Mỹ mà còn làm bất ổn trật tự thế giới. Trong bản *Chiến lược an ninh quốc gia 2017* của Chính quyền Donal Trump, Trung Quốc được xác định là "thách thức quyền lực, ảnh hưởng và lợi ích của Mỹ, cố gắng làm xói mòn an ninh và thịnh vượng Mỹ" (22). Chính quyền Joe Biden cũng nêu rõ theo cách tiếp cận tương tự "CHND Trung Hoa là đối thủ cạnh tranh duy nhất có mục đích định hình lại trật tự quốc tế và ngày càng có nhiều sức mạnh kinh tế, ngoại giao, quân sự và công nghệ để làm điều đó" (23). Tuy nhiên, Washington luôn khẳng định những lợi thế sẵn có của nước Mỹ, cùng với mạng lưới đồng minh, đối tác trong việc "theo đuổi một trật thế giới toàn cầu tự do, cởi mở, thịnh vượng và an toàn" (24).

Xuất phát từ mục tiêu tiếp tục duy trì vị thế hàng đầu của Mỹ trên thế giới, hai chính quyền đều chia sẻ quan điểm về một Trung Quốc đang ngày càng phát triển lớn mạnh về kinh tế nhưng lại không phải là một thành phần đóng góp tích cực cho nền kinh tế toàn cầu mà có những hành động đi ngược lại với tiêu chuẩn quốc tế, các cam kết và hệ thống luật pháp quốc tế. Trung Quốc đẩy mạnh phạm vi ảnh hưởng của mình trong chuỗi cung ứng toàn cầu, trong công nghệ, và lợi dụng những kết nối kinh tế và sử dụng kinh tế như một công cụ ép buộc, gây sức ép với các quốc gia khác, thu thập dữ liệu quan trọng của các quốc gia phát triển (25).

Từ đó, bên cạnh việc kế thừa cách tiếp cận chính sách của người tiền nhiệm, chính quyền Tổng thống Joe Biden tiếp tục nâng cấp vị trí của mối đe dọa tới từ Trung Quốc trong những chính sách, chiến lược của bản thân khi Mỹ nhấn mạnh Trung Quốc là "thách thức dài hạn nghiêm trọng nhất" đối với nước Mỹ. Có thể thấy rằng, thật sự thú vị khi chính quyền Tổng thống Mỹ Barack Obama từng nêu: "Mỹ ủng hộ sự trỗi dậy hòa bình, ổn định và thịnh vượng của Trung Quốc" (26) trong *Bản chiến lược An ninh Quốc gia (2015)* của mình. Vị tổng thống của Đảng Dân Chủ Joe Biden, sau bảy năm (từ 2015), đã ban hành một bản Chiến lược An ninh Quốc gia mới có nhiều nội dung và cách tiếp cận tương đồng hơn với Tổng thống của Đảng Cộng Hòa Donald Trump. Hai chính quyền đều chia sẻ cách tiếp cận "cạnh tranh nước lớn" trong quan hệ với Trung Quốc. Đặc biệt, theo cách tiếp cận của chính quyền Tổng thống Biden thì thế giới đã chấm dứt thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh và đang bước vào giai đoạn có thể được "đặt tên là cạnh tranh cường quốc" hàm ý nói tới cách tiếp cận của Chính quyền trong quan hệ với Trung Quốc.

2.2. Sự khác biệt trong chiến lược đối phó với Trung Quốc

Tuy sở hữu những tương đồng theo góc nhìn về mối đe dọa tới từ Trung Quốc trong chính trị quốc tế hiện đại đối với lợi ích quốc gia Mỹ, cách tiếp cận, triển khai chính sách trên thực tế của chính quyền Donald Trump và Joe Biden vẫn tồn tại những điểm khác biệt nhất định.

Dưới nhiệm kỳ của Tổng thống Trump, nước Mỹ hướng việc cạnh tranh trực tiếp với Trung Quốc trên nhiều lĩnh vực và bằng những biện pháp khá cứng rắn. Trong đó, chính quyền Donald Trump công khai gọi cạnh tranh trong quan hệ Mỹ-Trung là cuộc "cạnh tranh chiến lược nhằm bảo vệ lợi ích quốc gia" (27). Tuy nhiên, chính sách đối ngoại thực dụng của Tổng thống Donald Trump theo hướng chủ nghĩa bảo hộ đã gây ra nhiều mâu thuẫn giữa Mỹ và các đồng minh, đối tác ở nhiều nơi trên thế giới, bao gồm cả các nước NATO và những đồng minh tại Ấn Độ- Thái Bình Dương.

Một số chính sách cụ thể của chính quyền Trump, với mục tiêu nhằm "lấy lại" lợi ích nhưng lại làm suy giảm vị thế của nước Mỹ trong mắt đồng minh, đối tác có thể kể tới như việc nước Mỹ rút khỏi một loạt các cơ chế hợp tác, tổ chức quốc tế như: Hiệp định Khí hậu Paris, Hội đồng Nhân quyền Liên Hợp Quốc, ngừng đàm phán FTA với EU, Thỏa thuận hạt nhân Iran (JCPOA). Trong hệ thống các chính sách đối ngoại với mục tiêu thúc đẩy và bảo vệ nước Mỹ, Tổng thống Donald Trump liên tục đưa nước Mỹ ra khỏi nhiều thỏa thuận đa phương với lý do không tìm thấy lợi ích và lo ngại về nguy cơ với nước Mỹ. Tiếp cận phân tích chính sách dưới cấp độ cá nhân, có thể cho rằng Tổng thống Donald Trump xuất phát là một nhà kinh tế, cùng với sự ưu tiên của ông cho lợi ích nước Mỹ là nguyên nhân khiến chính sách đối ngoại của Chính quyền Donald Trump nói chung, cũng như chiến lược đối phó Trung Quốc nói riêng, tập trung rất nhiều vào lợi ích quốc gia của Mỹ, nhất là trong lĩnh vực kinh tế.

Ở chiều hướng ngược lại, Tổng thống Joe Biden không nhìn quan hệ Mỹ- Trung một cách độc lập mà đặt nó trong một khuôn khổ cạnh tranh rộng lớn hơn, bao gồm cả việc tận dụng sức mạnh tập thể từ mạng lưới đồng minh, đối tác của Mỹ mà ông gọi là sự đối đầu giữa chủ nghĩa dân chủ và chủ nghĩa chuyên chế. "Biden đã liên tục lập luận rằng thế giới đã đi đến "bước ngoặt" phân định việc thế kỷ này sẽ là thế kỷ mà dân chủ sẽ thống trị hay là thời đại mà các nền chuyên chế trỗi dậy" (28). Ngay cả trong lĩnh vực cạnh tranh khoa học công nghệ, Tổng thống Joe Biden cũng sử dụng thuật ngữ "dân chủ-công nghệ" và "chuyên chế-công nghệ" để miêu tả cuộc cạnh tranh gay gắt với Trung Quốc (29). Chính quan điểm này hiện hữu xuyên suốt trong chiến lược đối phó Trung Quốc của Joe Biden. Chính quyền Tổng thống Joe Biden, dù vẫn tiếp tục cạnh tranh với Trung Quốc, đã có những cách tiếp cận mang tính hệ thống, linh hoạt hơn. Chính quyền Joe Biden được tóm gọn trong 3 từ "Đầu tư - Liên kết - Cạnh tranh" ("invest, align, compete") (30). Nhận định của Washington đối với mối đe dọa từ Trung Quốc hiện không còn chỉ xoay quanh lợi ích quốc gia của bản thân nước Mỹ, mà là thách thức tới sự ổn định của trật tự quan hệ quốc tế nói chung. Nước Mỹ và thế giới trong giai đoạn Tổng thống Joe Biden đang phải đối mặt với những vấn đề phức tạp hơn so với giai đoạn của Tổng thống Donald Trump. Đặc biệt, với việc Trung Quốc lại thể hiện lập trường đứng về phía Nga và tuyên bố tình hữu nghị hai nước Nga - Trung là "không có giới hạn" sau khi bất ổn, xung đột tại Ukraine đã diễn ra, chiến lược đối phó với Trung Quốc của chính quyền Joe Biden bởi vậy sẽ không chỉ dừng lại ở cạnh tranh mà còn đẩy mạnh liên kết để trước tiên khôi phục lại những mối liên minh bền chặt giữa Mỹ và các đồng minh, và củng cố các liên kết, tổ chức, thể chế quốc tế để "vấn đề Trung Quốc" được nhìn nhận như một vấn đề toàn cầu, hay ít nhất là vấn đề với một nhóm/một khối các nước đồng minh với Mỹ.

Từ đó, cách tiếp cận và triển khai chính sách trong việc đối phó với Trung Quốc có xu hướng tận dụng phương thức tập hợp lực lượng và đề cao vai trò các đồng minh, đối tác của Mỹ. Tổng thống Joe Biden hướng tới việc tăng cường gắn kết với các đồng minh nhằm hướng tới thiết lập vùng ảnh hưởng của Mỹ nhằm gián tiếp hạn chế ảnh hưởng của Trung Quốc thông qua sức ép của phương thức tập hợp lực lượng trên nhiều lĩnh vực. Cụ thể, thông qua việc thúc đẩy sự hiện diện của nước Mỹ tại các Hội nghị Thượng đỉnh trên thế giới, chính quyền Tổng thống Joe Biden tìm cách

khẳng định vị thế lãnh đạo của mình (31). Đặc biệt, trong trật tự, an ninh khu vực Ấn Độ-Thái Bình Dương, tiếp cận chính sách đối ngoại Mỹ dưới góc độ đa phương, có thể thấy Washington đã tích cực hơn trong việc sử dụng biện pháp đa phương để triển khai chiến lược đối phó với Trung Quốc. Một số ví dụ cụ thể có thể kể tới những chính sách, phát biểu của Tổng thống Joe Biden đối với vấn đề Đài Loan, hay sự thành lập của khối liên minh quân sự AUKUS tại Ấn Độ-Thái Bình Dương để gián tiếp gây sức ép đối với Trung Quốc thông qua việc hỗ trợ, tăng cường sức mạnh của các đồng minh, đối tác.

Nhìn chung, qua những chính sách cụ thể của hai nhiệm kỳ Tổng thống Mỹ gần nhất, có thể nhận thấy rằng trong những nằm gần đây, giới hoạch định chính sách và cầm quyền Mỹ khá đồng lòng, xuyên suốt trong việc coi Trung Quốc như một mối thách thức tới vị thế, lợi ích quốc gia Mỹ. Tuy nhiên do những thay đổi trong trật tự chính trị quốc tế trong giai đoạn gần đây kể từ khi Tổng thống Joe Biden bắt đầu nhậm chức, cách tiếp cận chính sách của Mỹ đối với Trung Quốc đã có những điều chỉnh, thích ứng nhất định khi so sánh với các chiến lược của chính quyền tiền nhiệm. Chính sách với Trung Quốc của chính quyền Biden được nhiều người nhận xét là mềm dẻo, không trực diện và thực tế như của Trump. Tổng thống Biden đề cao sử dụng sức mạnh mềm và các khuôn khổ, cơ chế đối thoại đa phương trong chính sách đối ngoại của mình. Với chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, Hoa Kỳ không những dừng lại ở việc chỉ để đối đầu với Trung Quốc mà còn tìm kiếm những lợi ích khác rộng lớn hơn ở khu vực này. Việc sử dụng sức mạnh mềm trong chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương cho thấy chính quyền Joe Biden tiếp cận Trung Quốc với một cách bao quát hơn.

*

Từ những kết quả phân tích nêu trên, có thể kết luận rằng cách tiếp cận chính sách của Mỹ đối với Trung Quốc trong nhiệm kỳ của Tổng thống Joe Biden đã trải qua những sự điều chỉnh nhất định khi so sánh với chính quyền tiền nhiệm. Dù có sự tiếp nối, kế thừa trong cách nhìn nhận những thách thức, đe dọa tới từ phía Trung Quốc, chính sách đối ngoại của hai tổng thống gần nhất tại Washinton cũng có tồn tại những điểm khác biệt, xuất phát từ quan điểm, lập trường chính trị của cá nhân người lãnh đạo nước Mỹ, cũng như bối cảnh trật tự thế giới. Dưới thời kỳ của Tổng thống Joe Biden, xu thế phân tách trong chính trị quốc tế đã ngày càng trở nên rõ nét khi căng thẳng giữa các nước phương Tây đối với Nga và Trung Quốc đã ngày càng gia tăng. Cùng với việc Tổng thống Joe Biden vốn là một người có xu hướng chú trọng vai trò của chủ nghĩa đa phương hơn cựu Tổng thống Donald Trump, chính sách đối ngoại Mỹ, đặc biệt là trong việc tiếp cận Trung Quốc đã có những thay đổi để phù hợp hơn với yêu cầu thực tiễn ở giai đoạn hiện nay. Trong bối cảnh Trung Quốc vẫn không ngừng gia tăng sức ảnh hưởng của bản thân, Washington chủ động tái khẳng định sự hiện diện của bản thân tại các cơ chế đa phương, vận dụng phương thức tập hợp lực lượng để tiếp cận vấn đề Trung Quốc ở trên nhiều lĩnh vực, từ chính trị, kinh tế, an ninh cho tới khoa học công nghệ. Tuy vậy, vẫn còn một nội dung đáng trao đổi là thực chất các chiến lược của hai chính quyền là nhằm vào chính Trung Quốc hay nhằm vào những triển khai chính sách của Trung Quốc tại khu vực và trên thế giới.

CHÚ THÍCH

(1). The White House, *The National Security Strategy of the United States of America*, 2017, p. 25.

(2). Nhóm Bộ Tứ (Quad): Được gọi là Đối thoại An ninh Tức giác (QSD) là diễn đàn đối thoại được tập hợp bởi bốn quốc gia, bao gồm Mỹ, Ấn Độ, Australia và Nhật Bản. Nhóm Bộ Tứ là mạng lưới ngoại giao được kết nối với cam kết hỗ trợ một khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và cởi mở.

(3). Department of Defense, *Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America,* 2018, p. 2.

(4). Adam Singer, *Obama, Trump, and Xi: Three South China Sea Strategies in the U.S.-China Battle for Global Hegemony*, Claremont McKenna College, 2020, p. 33.

(5). D. Kim Thoa, "Ông Donald Trump điện đàm với lãnh đạo Đài Loan Thái Anh Văn", *Tuổi Trẻ Online,* 2016, truy cập ngày 01-11-2022 tại https://tuoitre.vn/ong-donald-trump-dien-dam-voi-lanh-dao-dai-loan-thai-anh-van-1229848.htm

(6). Lolita C. Baldor, "Sharp jump in US Navy transits to countrer China under Trump", *AP News*, 2021, truy cập ngày 01-11-2022 tại https://apnews.com/article/politics-beijing-south-china-sea-china-taiwan-6e8129431137ef822344677092285dbd

(7). Idrees Ali, David Brunnstrom, "Pompeo lifts restrictions on U.S.-Taiwan relationship as clock runs out on Trump administration", *Reuters,* 2020, truy cập ngày 01-11-2022 tại https://www.reuters.com/article/us-usa-taiwan-diplomacy-idUSKBN29E0Q6

(8). Ana Swanson, Alan Rappeport, "Trump Signs China Trade Deal, Putting Economic Conflict on Pause", *New York Times*, 2020, truy cập ngày 01-11-2022 tại https://www.nytimes.com/2020/01/15/business/economy/china-trade-deal.html

(9). Sun Haiyong, "U.S.- China Tech War", *China Quarterly of International Strategic Studies*, Volume 05, Issue 02, 2019, pp. 143-287.

(10). Nguyễn Việt Lâm, "Cạnh tranh công nghệ Mỹ - Trung Quốc và một vài đề xuất tham chiếu cho Việt Nam", Tạp chí Cộng sản, 2018, truy cập ngày 02-11-2022, tại https://tapchicongsan.org.vn/gop-y-du-thao-cac-van-kien-trinh-dai-hoi-xiii-cua-dang/-/2018/815933/view_content

(11). The White House, *Interim National Security Strategic Guidance,* 2021, p. 8.

(12). Foreign Relations Commitee, Chairman Menendez Announces Bipartisan Comprehensive China Legislation, 2021, truy cập ngày 02-11-2022 tại https://www.foreign.senate.gov/press/dem/release/chairman-menendez-announces-bipartisan-comprehensive-china-legislation

(13). Anthony J. Blinken, "The Administration's Approach to the People's Republic of China", U.S. Department of State, 2022, truy cập ngày 02-11-2022 tại https://www.state.gov/the-administrations-approach-to-the-peoples-republic-of-china/

(14). The White House, *National Security Strategy,* 2022, p. 8.

(15). CNBC, "Biden says U.S. forces would defend Taiwan in the event of a Chinese invasion", *CNBC*, 2022, truy cập ngày 2-11-2022 tại https://www.cnbc.com/2022/09/19/biden-says-us-forces-would-defend-taiwan-in-the-event-of-a-chinese-invasion.html

(16). Đăng Khoa, "Những điểm chính trong Điều lệ đảng Cộng sản Trung Quốc sửa đổi", *Pháp Luật*, 2022, truy cập ngày 03-11-2022 tại https://plo.vn/nhung-diem-chinh-trong-dieu-le-dang-cong-san-trung-quoc-sua-doi-post704489.html

(17). Chad P. Bown, "China bought none of the extra $200 billion of US exports in Trump's trade deal", *Peterson Institute for International Economics,* 2022, truy cập ngày 03-11-2022 tại https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-

issues-watch/china-bought-none-extra-200-billion-us-exports-trumps-trade_ftn1

(18). VOV, "Mỹ hạn chế xuất khẩu chip bán dẫn và thiết bị sản xuất chip sang Trung Quốc", *VOV*, 2022, truy cập ngày 03-11-2022 tại https://vov.vn/the-gioi/my-han-che-xuat-khau-chip-ban-dan-va-thiet-bi-san-xuat-chip-sang-trung-quoc-post975857.vov

(19). Arjun Kharpal, "TECH The U.S. and its allies are joining forces on chips. That could stop China reaching the next level", CNBC, 2022 truy cập ngày 03-11-2022 tại https://www.cnbc.com/2022/09/22/semiconductor-alliances-between-us-and-asia-could-hold-back-china.html

(20). Rintaro Tobita, "U.S. calls out Japan and Netherlands over China chip curbs", Nikkei Asia, 2022, truy cập ngày 04/11/2022 tại https://asia.nikkei.com/Business/Electronics/U.S.-calls-out-Japan-and-Netherlands-over-China-chip-curbs

(21). Evelyn Cheng, "Chinese chip stocks tumble after U.S. calls for new curbs on high-end tech", CNBC, 2022, truy cập ngày 04/11/2022 tại https://www.cnbc.com/2022/10/10/chinese-chip-stocks-tumble-after-us-calls-for-new-curbs-on-high-end-tech.html

(22). The White House, *The National Security Strategy of the United States of America*, 2017, p.2.

(23). The White House, *National Security Strategy,* 2022, p.8.

(24). The White House, *National Security Strategy,* 2022, p.45.

(25). Danny Palmer, "China is using tech to grow its influence, warns UK spy chief", ZDNET, 2022, truy cập ngày 08/11/2022 tại https://www.zdnet.com/article/china-is-using-tech-to-grow-its-influence-warns-uk-spy-chief/

(26). The White House, *National Security Strategy,* 2015, trang 24.

(27). The White House, *United State Stratgic Approach to the People's Republic of China*, 2020, p. 7

(28). Hal Brands, "The Emerging Biden Doctrine", *Foreign Affairs*, 2021, truy cập ngày 07-11-2022 tại https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-06-29/emerging-biden-doctrine

(29). Nick Wadhams, "Biden Putting Tech, Not Troops, at Core of U.S.-China Policy", *Bloomberg,* 2021, truy cập ngày 04/11/2022 tại https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-03-01/biden-putting-tech-not-troops-at-center-of-u-s-china-strategy

(30). Anthony J. Blinken, "The Administration's Approach to the People's Republic of China", U.S. Department of State, 2022, truy cập ngày 02/11/2022 tại https://www.state.gov/the-administrations-approach-to-the-peoples-republic-of-china/

(31). Zeke Miller, Seung Min Kim, "At global summits, Biden aims to assert America's leadership", AP News, 2022, truy cập ngày 10/11/2022 tại https://apnews.com/article/joe-biden-southeast-asia-trip-china-ukraine-election-f71ee52a79a2bcbd029a9c9cbba32437